

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
КИРИЛО - МЕТОДИЕВСКИ НАУЧЕН ЦЕНТЪР
CYRILLO - METHODIAN RESEARCH CENTRE
BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

София 1000, п.к. 432, ул. „Московска“ 13, тел. 987 02 61/ BG, Sofia 1000, P.O.B. 432, Moskovska str. 13, tel. (359 2) 987 02 61
e-mail: kmnc@bas.bg ; fax: (359 2) 986 69 62

ГОДИШЕН ОТЧЕТ НА КИРИЛО-МЕТОДИЕВСКИЯ НАУЧЕН ЦЕНТЪР ПРИ БАН ЗА 2019 Г.

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНОТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на звеното, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики.

Кирило-Методиевският научен център (КМНЦ) е академично специализирано звено към Българската академия на науките (БАН) в рамките на научно направление „Културно-историческо наследство и национална идентичност“. Основната му дейност е свързана с изпълнение на научноизследователски задачи, допълнена с активна обществена, популяризаторска и координаторска дейност. В изпълнение на своята мисия КМНЦ развива богат спектър от мултидисциплинарни изследвания, свързани с всички аспекти на Кирило-Методиевото дело, което има огромно значение за цялостния исторически път на България и е един от най-важните фактори за съхраняването на народностната и националната идентичност на българския народ. Неговото опазване и развитие е и най-големият принос на българите в европейската и световната писмена култура.

През 2019 г. екипът на КМНЦ продължи да работи в изпълнение на основните си **ПРИОРИТЕТИ**, заложен в перспективата на *Националната стратегия за развитие на науката в България 2017–2030*: 1. Издирване и комплексно изследване на кирило-

методиевските извори в средновековни ръкописи от IX до XVIII в. и старопечатни книги, съхранявани в български и в чуждестранни книгохранилища и издаване на славянските, гръцките, латинските и романо-германските извори; 2. Комплексно проучване на кирило-методиевските традиции от IX в. до днес в България и в Европа; 3. Изследване на славянската писменост като система и нейното функциониране в Европа от възникването ѝ до наши дни; 4. Популяризиране на Кирило-Методиевото дело и традиции в полза на българското общество като част от изграждането на новото европейско общество на знанието; 5. Отстояване в международен план на научната истина по отношение на спорните проблеми на Кирило-Методиевото дело.

В изследователската парадигма на КМНЦ основно място заемат интердисциплинарните проучвания (лингвистични, литературоведски, палеографски, кодикологически, богословски, исторически, културологически и пр.) и свързаните с тях обществени дейности. Това са, например: изготвянето на научни монографии, студии и статии, печатани в страната и в най-престижните международни специализирани издания; разработването на различни по тип проекти (строго научни, индивидуални и колективни, национални и международни); участието в национални и международни форуми; подготвянето на научно-популярни публикации и на различни по тип обществени изяви; преподавателска дейност и подготовка на бъдещи специалисти; участие в експертни органи в областта на науката и висшето образование; подготовка на рецензии, становища, отзиви и други експертизи в различни по тип процедури. Резултатите от тези дейности ежегодно се отчитат в Системата SONIX на БАН.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030 – извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети. Дейността на сътрудниците на КМНЦ е изразена в следните насоки: *научноизследователска, приложна, учебна, организационна и експертна.*

I. Научноизследователска дейност: а) През 2019 г. са излезли от печат 4 индивидуални научни монографии и 1 сътрудник на КМНЦ е участвал в изготвянето на речник; б) През 2019 г. са обнародвани общо 57 научни студии и статии на сътрудници на Центъра, от които 5 в чуждестранни научни поредици и издания, а от тях 21 (или 34 %) са публикувани в издания, индексирани в WoS, Scopus или ERIH+. Те са отпечатани общо в 5

страни – България, Италия, Полша, Русия, Словения (Списъкът е приложен към отчета); в) През 2019 г. 79 научни изследвания са представени от 17 сътрудниците на КМНЦ на 31 форума, от които: 2 национални конференции; 4 национални конференции с международно участие; 25 международни научни форума, на 5 от които КМНЦ е бил организатор или съорганизатор. Тези форуми са проведени на територията на 5 страни – България, Италия, Полша, Русия, Чехия; г) Сътрудниците на Центъра са взели участие в 16 международни и национални проекта на звеното, а шест изследватели са работили по лична покана в други 10 проекта, външни за звеното, един учен е спечелил личен грант и един – постдокторска позиция; д) Съставителска и редакционна дейност: 7 сътрудници на Центъра са участвали като съставители или редактори на монография, научни сборници и на научни списания.

Своеобразно доказателство за качеството и ползата от научната дейността на Центъра е фактът, че за двугодишния период 2018-2019 г. 231 публикации на учени от КМНЦ са цитирани общо 374 пъти, включително в авторитетни международни издания в Германия, Италия, Латвия, Полша, Русия, САЩ, Словакия, Сърбия, Унгария, Франция, Чехия, както и в редица електронни публикации (Списъкът е приложен към отчета).

II. Приложна дейност: Екипът на КМНЦ се стреми да представи пълна и актуална информация за българското културно наследство, свързано с Кирило-Методиевото дело, пред българската и международната общественост. Тази задача е в основата на няколко типа дейности:

1. Подготвяне и реализация на тематични изложби: КМНЦ разполага с няколко собствени изложби, създадени по конкретни поводи в последните няколко години и които всяка година се експонират в културни институции в страната и в чужбина. Тази година бяха създадени и реализирани 4 нови изложби на тема: „Нему да бъде слава, чест и почит...“, придружаваща едноименната международна конференция; „1150 г. от Успението на Константин-Кирил Философ“, ориентирана към културните институции в страната и извън нея; „Кирило-Методиевото наследство – знание за всички“, създадена за и от деца със специални образователни потребности; „Изображения на св. Иван Рилски и реплики на образци от Самоковската художествена школа“, посветена на 550 години от пренасяне на мощите на светеца от Царевград Търнов в Рилския манастир (1469 г.).

2. Научно-популярни публикации: през 2019 г. от печат са излезли 3 публикации, една популярна брошура за дейността на КМНЦ на български и на английски език, изработен е и 1 колективен научно-популярен албум.

3. Научно-популярни лекции, интервюта в пресата, участие в радио- и телевизионни предавания: през 2019 г. 12 от сътрудниците на Центъра са имали общо 41 публични изяви и изказвания по актуални за обществото въпроси, част от които излъчени в най-престижните медии на страната (БНТ, БНР, БТВ, Bulgaria on air, Радио Фокус, Телевизия СКАТ, НТ България24, AGRO TV).

4. Организиране на различни по тип събития: Ежегодното отбелязване на Успение Кирилово на 14 февруари 2019 г. през тази година бе посветено на 1150-годишнината от кончината на Константин-Кирил Философ и премина под патронажа на Президента на РБългария и с личното участие на вицепрезидента, която откри конференцията „Нему да бъде слава и чест и почит...“ и едноименната изложба в НМ „Земята и хората“. Тази изложба бе експонирана и в централната сграда на БАН (14-20 февруари 2019), както и в изложбена зала „Георги Баев“ на Културния център „Старото казино“ в Бургас (20 май – 17 юни 2019 г.). При откриването ѝ присъстваха председателите на комисиите по образование и култура на НС; зам. областният управител на Бургас и др. Второ копие на изложбата бе подготвено и представено в залите на Посолството на РБългария в Лондон (24 май 2019). Последните две събития бяха придружени от лекции на проф. С. Бърлиева.

Посланик М. Райков открива изложбата на КМНЦ в посолството на РБългария в Лондон
(24 май 2019 г.)

В Българския културен институт в Рим беше представена изложбата „In principio era la lettera / В началото бе словото“, с чието откриване завърши Международната научна конференция „XVII Giornata di studi cirillometodiani - Gli studi cirillometodiani in Italia e nel mondo ieri, oggi ... e domani?“, проведена в Рим на 17 и 18 май 2019. Тази конференция, на която КМНЦ беше съорганизатор, очерта перспективите пред развитието на кирило-методиевските изследвания в Европа през следващите десетилетия.

Откриване на конференцията „Gli studi cirillometodiani in Italia e nel mondo ieri, oggi ... e domani? (Кирилометодиевистиката в Италия и по света вчера, днес...и утре?)“ (Рим, 17 май 2019 г.)

През юбилейната 2019 г. стартира проектът на КМНЦ „Кирило-Методиевото наследство – знание за всички“, разработен от доц. д-р Татяна Илиева. Той се осъществява в рамките на Националната научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“ (КИНППОР), финансирана от Министерството на образованието и науката (МОН). Програмата е изцяло в духа на демократичната идея на Първоучителите за равно право на всички хора да се интегрират в общото развитие на европейската писмена култура и е израз на социалния ангажимент на КМНЦ, който приема популяризирането на Кирило-Методиевото дело в българското училище, включително и сред децата със специални образователни потребности, като своя мисия. В тази връзка:

➤ В навечерието на 11 май се откри изложба под наслов „Кирило-Методиевото наследство – знание за всички“. В нея участваха с художествени творби ученици от няколко образователни институции в столицата за деца със специални образователни потребности, между които училищата за деца с увреден слух и нарушено зрение и два от центровете за специална образователна подкрепа на деца със затруднения в когнитивното развитие – „Едуард Сеген“ и „Проф. Димитър Кацаров“. Инициативата подкрепиха курсисти от детската иконописна школа „Захари Зограф“ към Енорийския център при столичния храм „Покров Богородичен“ с ръководител г-жа М. Ланджева. В изложбата посетителите видяха изпълнени с различни изобразителни техники художествени творби на деца от различни възрасти, посветени на Празника на светите братя Кирил и Методий и славянската писменост. Курсистите от Енорийския център се представиха с реплики на миниатюри от украсата на средновековните книги Лондонско евангелие и Томичов псалтир (експонати от изложбата на адрес – <https://bit.ly/2FUNsFK>).

➤ От 23.05. до 27. 05 2019 г. в Централното фоайе на БАН бе представена същата изложба, тъй като тя представя пред широката общественост постиженията на училищата за деца със специални образователни потребности в преподаването на знанието за българското културно-историческо наследство и приноса им за опазване на националната памет. В работите на учениците с когнитивни нарушения се включват и елементи на арт терапия. Копията са създадени след предварително подробно запознаване на децата с най-добрите образци на средновековните книги.

➤ За периода от 31 май до 07 юни изложбата „Кирило-Методиевото наследство – знание за всички“ бе експонирана в Кино „Влайкова“ (ул. Цар Иван Асен II" №11, гр. София), където през месец юни много училища провеждат тържествата си за края на учебната година.

➤ Учениците, взели участие в изложбата, получиха покана за участие в Международния Кирило-Методиевски творчески конкурс, който се провежда с подкрепата на Благотворителния фонд „Православная Детская миссия имени преподобного Серафима Вырицкого“, Санкт-Петербургската обществена организация „Мир культуры“ и Международното обществено движение „Славянский Молодежный Союз“.

Така КМНЦ стана медиатор между различни образователни и културни институции.

➤ В рамките на същата инициатива в Дните на славянската писменост и българската наука и култура сътрудници от Центъра изнесоха пред възпитаници на СУ УНЗ „Луи Брайл“ „Беседа за глаголицата“, като подготвиха за целта тактилни глаголически букви от моделин.

4. Учебна дейност: подробно представена в т. 4.

III. Организационна и експертна дейност: 1. Организационна дейност: а) През 2019 г. 5 учени от Центъра са взели участие в експертни органи в областта на науката и висшето образование; б) Двама учени от КМНЦ са участвали в органи на управление на научни учреждения, организации и университети (по-подробно в т. 1.4);

2. Експертна дейност: а) През 2019 г. 3 учени от Центъра са взели участие с рецензии и становища по процедури за образователно ниво, научни степени и академични длъжности; б) Други 9 учени от КМНЦ са изготвили общо 57 (публични или анонимни) рецензии за книги, статии, университетски и национални проекти, изготвени за нуждите на специализирани списания, образователни и министерски институции.

3. Членство в специализирани научни звена: а) Петима учени от Центъра са били избрани за членове в организационни и програмни комитети на научни форуми, като трима от тях са били председатели на тези форуми, всички те – с международен обхват; б) През 2019 г. 11 сътрудници на КМНЦ са били членове на редакционните колегии и съвети на общо 14 научни поредици и списания, от които 3 национални и 11 международни; в) За отчетния период 16 сътрудници на КМНЦ са членували в общо 24 научни организации с международен и национален обхват.

1.3. Полза / ефект за обществото от извършваните дейности:

През 2019 г. КМНЦ продължи да извършва в полза на българското общество различна по тип научна, експертна и популяризаторска дейност с цел поддържане на параметрите на българската национална идентичност – като част от държавната система за съхранение и междупоколенческо предаване на културното наследство. В тази връзка, следвайки и Стратегията на БАН за комуникация с обществото, в Центъра бе приет нов проект – „Кирило-Методиевото наследство – знание за всички“, разработен от доц. д-р Т. Илиева, одобрен от Националната програма КИННПОР към МОН. В неговите рамки бяха

експонирани редица изложби, бяха проведени срещи и различни по тип обучения. Всички те имаха широк медиен отзвук.

Благодарение на създадените през годините изложби, както и на новите от 2019 г., и на тяхното експониране в различни градове в страната и чужбина, КМНЦ продължи последователната си политика за популяризиране на научни знания в противовес на тенденциите към унифициране на културните процеси и постепенното заличаване на националната памет. Дейността на КМНЦ едновременно с това залага и на идеята да покаже българското културно наследство като част от многообразието на европейската култура.

КМНЦ поддържа постоянно актуална информация за своята дейност на интернет страница си (<http://www.kmnc.bg/>), както и на страницата на БАН (<http://www.bas.bg/>). На свой ред активното участие с материали и коментари в социалните платформи (във Фейсбук на адрес): <https://bit.ly/2IYdjRb>), позволява да се осъществи пълноценна връзка с общността и да се отговори на нейните очаквания и изисквания.

1.4. Взаимоотношение с други институции

През 2019 г. КМНЦ поддържаше връзки с различни институции в страната и чужбина при изпълнение на своите задачи. Особено интензивни бяха отношенията с Министерството на външните работи, Министерството на образованието и науката, Министерството на културата, Столична община, регионални културни институции. През отчетния период:

1. Четирима от сътрудниците на Центъра са били членове на експертни комисии в МОН: проф. д-р В. Желязкова като председател на Временната НЕК по Двустранно сътрудничество към Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ) на МОН, а през 2019 г. е избрана за председател на Постоянната НЕК; проф. дин Д. Чешмеджиев като член на Комисията за финансиране на конференции към ФНИ на МОН; доц. д-р С. Баталова като член на ВНЕК за хуманитарни науки при ФНИ; проф. д-р С. Бърлиева като член на Национална експертна комисия за изпълнение на междуправителствените спогодби за образователен и научен обмен към МОН.

2. Четирима от сътрудниците на Центъра са били поканени за рецензенти на проекти в конкурсните сесии на ФНИ: проф. д-р Б. Мирчева, доц. д-р Т. Илиева, доц. д-р Д. Найденова, доц. д-р С. Баталова.

3. Екип на КМНЦ изготви становището по повод приетата на 3.12.2019 г. от събранието на Македонска академија на науките и уметностите „ПОВЕЛБА ЗА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“ за нуждите на БАН и Народното събрание на РБългария.

4. Двама учени са участвали в органи на управление на научни учреждения, организации и университети: проф. д-р С. Бърлиева, член на Управителния съвет (УС) на Центъра за върхови постижения „Наследство Бг“ и член на УС на Сдружение Булгариана; гл. ас. д-р Е. Зашев, член на Експертния съвет на Центъра за образователни инициативи.

5. Доц. д-р М. Иванова бе командирована от МОН до края на месец юли за лектор по български език и култура в Познанския университет „Адам Мицкевич“ (Полша).

6. От НФК на МОН е отпуснат и личен грант за участие в Международна конференция в Познан (Полша) на доц. д-р И. Трифонова.

7. Проф. д-р С. Бърлиева е била оценител към Министерския съвет на Словашката република (Agentura na podporu vyskumu a vyvoja – Bratislava, Slovak Republic, <http://www.apvv.sk/>).

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата (с илюстрации и съпътстващ текст)

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия)

През 2019 г. Кирило-Методиевският научен център няма такава дейност.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр. – до ТРИ най-значими проекта (заглавие на проекта, програма, по която се финансира, координатор, и постигнати резултати).

Един от най-големите успехи на КМНЦ през 2018 г. е включването му в два нови широкомащабни национални проекта. През 2019 г. започна активната работа по тях. Те са:

1. „Национална интердисциплинарна изследователска е-инфраструктура за ресурси и технологии за българското езиково и културно наследство, интегрирана в рамките на европейските инфраструктури CLARIN и DARIAH“, в партньорство с Института за математика и информатика, Институт за балканистика с Център по тракология, Институт за Етнология и фолклористика с Етнографски музей, университетските центрове СУ, НБУ, ШУ, ЮЗУ, БСУ, Сдружение Булгариана, фирмите Сирма медия и Онтотекст, НИМ–София и НБИВ. Проектът е за пет години (2018–2023 г.) и се осъществява чрез Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ на Дирекция „Структурни фондове и международни образователни програми“ към МОН. Координатор от звеното е проф. д-р С. Бърлиева (<https://clada-bg.eu/bg/>).

2. „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, в партньорство с СУ „Св. Кл. Охридски“, ТУ-София, УАСГ, НСА „Васил Левски“, НИГГГ-БАН, ИЕФЕМ-БАН, ИИИЗК-БАН, ИЛ-БАН, ИБЦТ-БАН, НБКМ, РИМ-София. Проектът е за 5 години (2018–2023 г.) и е по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, приоритетна ос 1 „Научни изследвания и технологично развитие“, Процедура BG05M2OP001-1.001 „Изграждане и развитие на центрове за върхови постижения“, Компонент 4 „Нови технологии в креативните и рекреативните индустрии“. Координатор от звеното е проф. д-р С. Бърлиева (<http://www.nasledstvo.bg/>).

3. Национална научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“, създадена в изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Р България 2017–2030, в перспективата на визията България да разполага с модерна и устойчиво поддържана научноизследователска инфраструктура. Програмата е необходима за осъществяване на връзката между научните изследвания в областта на хуманитаристиката и други социални сфери – бизнес, образование, неправителствени организации и др. Партньори по програмата: СУ „Св. Климент Охридски“ – водещ партньор; БАН; ЮЗУ „Неофит Рилски“; ПУ „Паисий Хилендарски“; ШУ „Епископ Константин Преславски“; Технически университет-София.

Координатор от звеното е проф. д-р С. Бърлиева (<https://kinnpor.uni-sofia.bg/>).

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2019 г.

2.1. ЕДНО най-значимо научно постижение и съответната графична илюстрация към него с кратък подфигурен текст.

БОЙКА МИРЧЕВА. УСПЕНИЕ КИРИЛОВО В ЮЖНОСЛАВЯНСКАТА ПРАВОСЛАВНА ТРАДИЦИЯ (= Кирило-Методиевски студии. Кн. 28. Кирило-Методиевски извори. Т. 3)

Татяна Славова (отговорен редактор), Милена Евтимова (редактор)

КМНЦ-БАН, 2019, 244 с., ISBN:978-954-9787-39-9

Целта на обнародваното изследване е да се съберат, издадат и изследват всички познати преписи на *Успение Кирилово*, поместени в различни по тип средновековни кодекси. Това от своя страна налага да се потърсят и причините за включването му в състава на ръкописите, в които то функционира, като по този начин се оформи пълна картина на текстовата история на *Успение Кирилово* в контекста на литературната и културната история на Балканите.

Успение Кирилово е вторичен извор по отношение на произведенията от IX–X в., но с по-богата фабула, подчинена на идеята за българския характер на мисията на Кирил и Методий. Засега науката разполага с 12 негови преписа (съществуването на 13-и препис е съмнително). От момента, в който става известно на науката, *Краткото житие на Кирил (Успение Кирилово)* се включва редовно и сред славянските кирило-методиевски извори. Изследователите на делото на Кирил и Методий и техните ученици използват този текст като допълнение към основния материал на изследванията си – пространните жития на Кирил и Методий, проложните жития, службите за славянските първоучители и техните ученици.

Неговият текст е значително по-слабо изследван в сравнение с останалите славянски кирило-методиевски извори, а пълно издание на този важен извор, основано на всички запазени негови преписи, до момента на публикуването на настоящата книга не е правено.

БОЙКА МИРЧЕВА

**УСПЕНИЕ КИРИЛОВО
В ЮЖНОСЛАВЯНСКАТА
ПРАВОСЛАВНА ТРАДИЦИЯ**

**Кирило-
Методиевски
Студии**

КНИГА

28

КИРИЛО-МЕТОДИЕВСКИ ИЗВОРИ. Т. 3

2.2. ЕДНО най-значимо научноприложно постижение и съответната графична илюстрация към него с кратък подфигурен текст.

КМНЦ отчита за най-значимо свое научноприложно постижение за 2019 г. организирането на честванията по повод 1150 години от кончината на Константин-Кирил Философ.

От 13 до 15 февруари 2019 г. в София се проведе организираната от КМНЦ Международна научна конференция под наслов „Нему да бъде слава, чест и почит – 1150 години от кончината на Константин-Кирил Философ“. Научният форум се осъществи под патронажа на президента на Република България Румен Радев. В събитието взеха участие над 50 учени от 6 страни – България, Германия, Гърция, Италия, Полша и Русия. Тържественото откриване се състоя на 13 февруари в НМ „Земята и хората“. Тук бе представена едноименна изложба, посветена на първоучителя, изготвена специално за събитието от сътрудниците на КМНЦ.

Вицепрезидентът на Република България г-жа Илияна Йотова откри честванията (видео на адрес – <https://bit.ly/2NwDP46>), а присъстващите на празничното заседание изслушаха три встъпителни доклада: „Съвременните кирило-методиевски изследвания в Европа – посоки, резултати, перспективи“ (С. Николова, България), „Св. Кирил в Рим и в паметта на Рим“ (К. Станчев, Италия) и „Паметта за св. Кирил в Солун“ (А. Деликари, Гърция). В откриването освен участниците в конференцията се включиха официални гости, журналисти, университетски преподаватели, учени, учители от партньорски училища на КМНЦ и граждани. На следващия ден в Централното фоайе на БАН бе открита изложбата „Нему да бъде слава, чест и почит...“, съпътстваща конференцията. Заседанията продължиха на 14 и 15 февруари в залите на БАН и СУ „Св. Климент Охридски“. Честването се финансира частично от МОН чрез Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“ и от КМНЦ.

Проф. д-р Славия Бърлиева, директор на КМНЦ, открива конференцията (13.02.2019 г., НМ „Земята и хората“).

Илияна Йотова, вицепрезидент на Република България, поднася приветствие към гостите и участниците от името на Румен Радев, президент на РБ (13.02.2019, НМ „Земята и хората“).

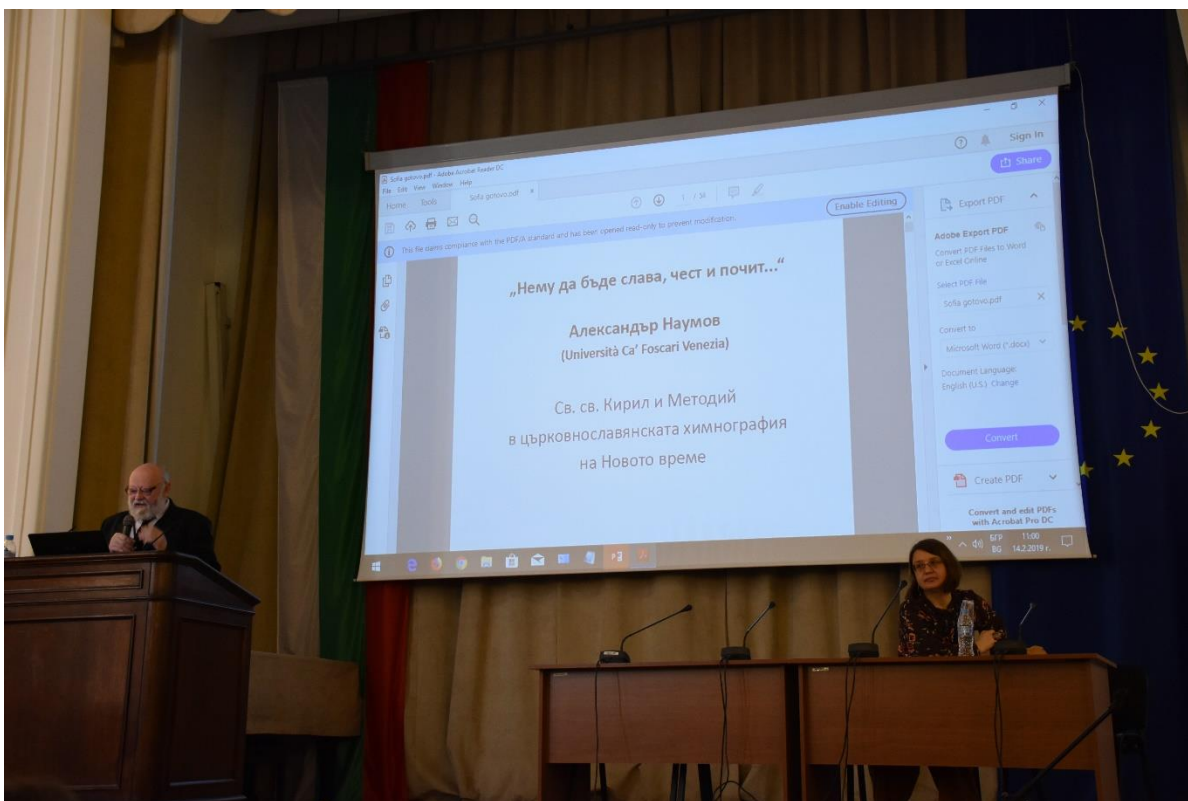

Гл. ас. д-р Тотка Григорова, сътрудник на КМНЦ, открива изложбата „Нему да бъде слава, чест и почит...“, (14.02.2019 г., Централно фоайе на БАН).

Откриването на изложбата (14.02.2019 г., Централно фоайе на БАН).

Докладът на проф. Александър Наумов от Университета Ca Foscari във Венеция (Италия)
(14.02. 2019, Зала „Марин Дринов, БАН).

Докладът на проф. Ян Страдомски от Ягелонския университет в Краков (Полша)
(15.02. 2019, Зала 2 на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“).

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНОТО

КМНЦ полага усилия да бъде координатор на кирило-методиевските изследвания в световен мащаб, както е заложено и в *Националната стратегия за развитие на науката в България 2017–2030*. Дейността на сътрудниците през 2019 г. се изразява отново в постоянни научни инициативи и различни по тип международни сътрудничества, като:

1. Участие на звеното в международни научни проекти: През 2019 г. продължи работата по 4 проекта:

- ✓ Scriptura&Cultura: ръкописните колекции като общо европейско културно наследство (съвместно с Библиотеката на Румънската академия на науките);
- ✓ From the Holy Land to the Holy Church: Apostolic Missions and Pilgrimage and the Formation of Christianity during the Late Antiquity and Middle Ages (съвместно с Еврейския университет в Йерусалим)
- ✓ The City in the Dynamic of Culture – reflections and inspirations on the field of South Slavic literatures and cultures from Middle Ages to Postmodern times (съвместно с Полската академия на науките).
- ✓ Medieval Church Law Sources and Their Slavic Reflections in the European Juridical Culture (съвместно с Института по славистика на Словашката академия на науките).

През 2019 г. бе спечелен и реализиран проектът „Религиозен разцвет. България XIII–XV век“, ръководен от доц. д-р М. Скарпа. Резултат от него е проведената на 12 и 13 юли 2019 г. в гр. София едноименна Международната научна конференция. Тя бе организирана от КМНЦ и секция „Византийски свят“ към лаборатория „Изток и Средиземно море“ (Orient & Méditerranée UMR) при Националния център за научни изследвания (CNRS) на Република Франция, с финансовата подкрепа на Посолството на Република Франция и Френския институт в България и със съдействието на Института за етнология и фолклористика с етнографски музей (ИЕФЕМ) при БАН. Събитието бе посветено на 150-годишнината от основаването на Българската академия на науките.

Трябва да се отбележи, че през 2019 г. бе подаден и спечелен проектът „Манастирските библиотеки в южнославянските земи и Русия през XIV-XVI век“,

разработван съвместно с Московския държавен университет „М. Ломоносов“, по Договор за двустранно сътрудничество между България и Русия, финансиран от ФНИ.

Като резултат от дейностите по разработваните проекти бяха реализирани научни командировки на сътрудниците за участие в конференции, за конкретни проучвания на ръкописи, написани бяха редица статии.

Като най-важни и видими за обществото резултати, трябва да се отбележат:

➤ Съвместната монография на P. Žeňuch, E. B. Белякова, Д. Найденова, P. Zubko, Š. Marinčák „Užhorodský rukopisný Pseudozonar. Pravidlá mníšskeho a svetského života z prelomu 16. – 17. Storočia/ Ужгородский рукописный Псевдозонар - Правила монашеской и светской жизни“ (по проект Medieval Church Law Sources and Their Slavic Reflections in the European Juridical Culture). Тя бе представена на 15 юни 2019 г. в Българския културен институт в Братислава (Словакия) в присъствието на посланика на РБългария г-жа Й. Чобанова и на 31 октомври 2019 г. в София, в Централното управление на БАН. Трябва да се отбележи, че книгата е отличена като *най-добро научно хуманитарно издание за 2018 г. от Словакия литературен фонд* (автор от КМНЦ е доц. д-р Д. Найденова);

➤ Реализирането на Международната научна конференция „Граници и граничност в южнославянските култури“, проведена в София на 3 и 4 октомври 2019 г. Форумът се организира от КМНЦ в сътрудничество с Института за литература (БАН) и Института по славистика на Полската академия на науките, с любезното домакинство на ИЕФЕМ-БАН, в рамките на проекта за двустранно сътрудничество между БАН и ПАН: „The City in the Dynamic of Culture – reflections and inspirations on the field of South Slavic literatures and cultures from Middle Ages to Postmodern times“.

2. През 2019 г. КМНЦ стана организатор и съорганизатор на 5 научни форума, всички те с международен обхват. Те са: „Нему да бъде слава, чест и почит...“ – 1150 години от кончината на Константин-Кирил Философ (София, 13-15.02.2019 г.); „XVII GIORNATE DI STUDI CIRILLOMETODIANI: Gli studi cirillometodiani in Italia e nel mondo ieri, oggi ... e domani?“ (Рим, 17-18.05.2019 г.); Религиозен разцвет. България XIII-XV в. (София, 12-13.06.2019 г.); „Граници и граничност в южнославянските литератури: градското и библейското“ (София, 3-4.10.2019 г.); Collegium Cyrillometodianum (София, 10.12.2019 г.).

3. Лично участие в международни научни проекти (извън звеното): През 2019 г. трима учени от КМНЦ са работили с научни институции и университети: доц. д-р Д.

Найденова с Румънската академия на науките, доц. д-р И. Трифонова със Свободния университет в Берлин, доц. д-р М. Иванова с Полската академия на науките и с Архива на руската емиграция в Брюксел.

4. КМНЦ участва активно в европейската програма за образование, обучение, младеж и спорт „Еразъм+“. По тази програма Центърът е в договорни отношения с 11 образователни институции: Лисабонския университет (Universidade de Lisboa (P Lisboa 02); Университета в Неапол (Università degli Studi di Napoli “L’Orientale” (I Napoli 02); Университета в Удине (The University of Udine (I Udine 01); Лодзкия университет (University of Lodz (PL LODZ 01); Изследователския център „Валдемар Церан“ към Лодзкия университет (University of Lodz) и Waldemar Cerana Research Centre for the History and Culture of the Mediterranean Area and South-East Europe CERANEUM (PL LODZ 01); Университета „Константин Философ в Нитра, Словакия (Constantine the Philosopher University in Nitra (Humanities – Philology) (SK NITRA 01); Ягелонския университет в Краков (Jagiellonian University) (Pl Krakow 01); Университет „Адам Мицкевич“ в Познан (Adam Mickiewicz University in Poznan. Faculty of Polish and Classical Philology Institute of Slavic Philology) (Pl Poznan 01); Атински университет (University of Athens, Faculty of Slavic Studies) (G ATHINE01); Славянски семинар, Университет „Алберт Лудвиг“ във Фрайбург (Slavisches Seminar, Albert-Ludwigs-Universitaet Freiburg) (D FREIBUR01); Университета в Месина (Università degli Studi di Messina) (I MESSINA01).

От 2019 г. КМНЦ има сключени още два нови договора: с Института по славистика във Виена (Австрия) и с Университета Аристотел в Солун (Гърция).

5. Преподавателска дейност в чужбина: доц. д-р М. Скарпа за поредна година е желан преподавател в Университета в Месина (Италия).

6. Гостувания в чуждестранни институции и външни спонсорства: През 2019 г. проф. д-р С. Бърлиева е била по покана на научни форуми и представяния в Рим (Италия), Лондон (Великобритания) и Солун (Гърция); доц. д-р М. Скарпа е бил по покана във Виена (Австрия), Париж (Франция), Рим и Флоренция (Италия); доц. д-р И. Трифонова е спонсорирана от МОН за участие в Международна конференция в Познан (Полша); гл. ас. д-р Т. Григорова е гост по покана за представяне на изложба в Лондон (Великобритания).

7. Чуждестранни учени, гостували на КМНЦ: През 2019 г. това са 17 изследователи от седем страни – от Германия, Гърция, Италия, Полша, Румъния, Руската федерация, Франция, във връзка с организираните от Центъра научни форуми.

8. Участие в научни мрежи: През 2019 г. КМНЦ е част от една национална научна мрежа – „Национална академична библиотечно-информационна система“ (НАБИС) и 2 международни – „Medieval Europe Mediaeval Cultures and Technological Resources“ и „Pax Byzantino-Slava“.

През 2019 г. КМНЦ стана член основател на мрежата за наука и култура „Byzantine Thessaloniki“.

Подписването на меморандума за основаване на мрежата Byzantine Thessaloniki, под председателството на Негово светейшество вселенския патриарх Вартоломей (29.10.2019 г.).

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ – форми на обучение и подготовка; сътрудничество с учебни заведения; външни заявители, включително от чужбина; анализ на състоянието, перспективи и препоръки

Сътрудниците на КМНЦ са желани преподаватели в най-престижните университети в страната и чужбина. Те са ангажирани с редица фундаментални дисциплини, както и със

специализирани теми в областта на кирилометодиевистиката и нейните връзки с палеославистиката, византологията, латинистиката. КМНЦ има акредитация за обучение на докторанти в три научни специалности: теория и история на литературата (05.04.01); българска литература (05.04.02) и български език (05.04.17), както и правото да води обучение по български език, съгласно Постановление № 103 от 1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина.

През 2019 г. КМНЦ участва в подготовката на специалисти чрез:

1. *Подготвяне на университетски курсове в бакалавърска и магистърска степен на обучение (извън системата на БАН):* През 2019 г. петима учени от КМНЦ са водили курсове за магистри и докторанти в 6 университета, два от които извън страната: СУ „Св. Кл. Охридски“, ПУ „Паисий Хилендарски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Университета „Адам Мицкевич“ в Познан (Полша), Университета в гр. Месина (Италия), или над 750 учебни часа.

2. *По програма „Еразъм+“ във връзка с Програмата за преподавателска мобилност:* През 2019 г. 8 учени от КМНЦ проведоха общо 64 лекторски часа пред бакалаври, магистри и специализанти в седем европейски университета на пет страни – в Атина (Гърция), Лисабон (Португалия), Месина (Италия), Краков, Лодз и два пъти в Познан (Полша), Фрайбург (Германия).

3. *Подготовка на специализанти, проведени в КМНЦ-БАН, посредством ЦО и Програма Еразъм+:* През 2019 г. четирима учен от КМНЦ са провели общо 182 учебни часа.

4. *Ръководство на докторанти и дипломанти:* През 2019 г. проф. дин Д. Чешмеджиев е бил ръководител на докторант в ПУ „Паисий Хилендарски“ и проф. д-р К. Иванова в СУ „Св. Климент Охридски“, а проф. дин Д. Чешмеджиев и доц. д-р М. Скарпа – на общо 5 бакалаври и магистри съответно в ПУ „Паисий Хилендарски“ и в Университета в Месина (Италия).

Трябва да се отбележи, че през 2019 г. докт. Инна Димитрова успешно защити своя докторски труд, а докт. Моня Камуля бе отчислена с право на защита.

5. *Участие в изпитни комисии и научни журита:* През 2019 г. четирима сътрудници на КМНЦ са участвали в общо 10 изпитни комисии към 3 университета: Университета в Месина (Италия), Университета „Адам Мицкевич“ в Познан (Полша) и ПУ „Паисий Хилендарски“, както и за нуждите на КМНЦ.

6. *Рецензии и становища по процедури:* През 2019 г. трима учени от Центъра: проф. дин Д. Чешмеджиев, проф. д-р К. Иванова, проф. д-р С. Бърлиева, са взели участие с рецензии или становища по процедури за образователно ниво, научни степени и академични длъжности.

7. *Учебници и учебни помагала за студенти и ученици:* През 2019 г. гл. ас. д-р Е. Зашев е част от авторския колектив на 2 учебник по български език за 10 клас, на 1 книга за учителя за 10 клас и на тематично разпределение на часовете за 10 клас, публикувани от издателство „Просвета“.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, вкл. поръчана и договорирани с фирми от страната и чужбина

През 2019 г. КМНЦ предприе действия съгласно КИНППОР, благодарение на което бяха реализирани редица научни събития (описани в отчета).

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните икономически резултати във фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.)

През 2019 г. КМНЦ е част от два проекта: 1. „Национална интердисциплинарна изследователска е-инфраструктура за ресурси и технологии за българското езиково и културно наследство, интегрирана в рамките на европейските инфраструктури CLARIN и DARIAH“, и 2. „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, благодарение на което през следващите години се очаква да има конкретни резултати по това направление. През годината в КМНЦ са приведени парични средства за техническо оборудване.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО

Кирило-Методиевският научен център не извършва стопанска дейност.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2019 г.

Основната дейност на КМНЦ-БАН е научна при щатен състав от 27 позиции, 22 от които са научноизследователски.

Разходите, извършени през 2019 г. възлизат на 598 157 лв. и са разпределени както следва:

1. 456 510 лв. са изразходвани за изплащане на възнаграждения на работници и служители, назначени по трудови правоотношения, което представлява 76.32% от общо разходваните средства през годината (в т.ч. 24 246 лв. по проект ОП „Наследство БГ“, и други проекти на звеното).

2. 12 638 лв. са изразходвани за изплащане на възнаграждения на персонал, нает по извънтрудови правоотношения, СБКО и болнични за сметка на работодателя и обезщетение при пенсиониране, което представлява 2.11 % от общо разходваните средства през годината.

3. 87 113 лв. са изразходвани за задължителни осигурителни вноски за сметка на работодателя, което представлява 14.56% от общо разходваните средства през годината (в т.ч. по ОП „Наследство БГ“ 1 986 лв.).

4. 22 753 лв. са изразходвани за изплащане на разходи с характер на издръжка като: материали; вода, горива и енергия; разходи за външни услуги; разходи за командировки в страната и разходи за командировки в чужбина, което представлява 3.80% от общо разходваните средства през годината.

5. 882 лв. са изразходвани за изплащане на стипендии на докторанти, което представлява 0.15 % от общо разходваните средства през годината.

6. 17 649 лв. са изразходвани за придобиване на компютри и хардуер и стопански инвентар, което представлява 2.95% от общо изразходваните средства през годината (в т.ч. по ОП „Наследство БГ“ – 7 533 лв.).

7. 612 лв. са изразходвани за заплащане на данък върху приходите по ЗКПО за 2018 г., което представлява 0.10% от общо разходваните средства през годината.

Приходите за 2019 г. са 755 822 лв., от тях:

1. 491 637 лв. – утвърдена субсидия;
2. 264 182 лв. – собствени приходи, в т.ч.:
  - a) 550 лв. – от такса участие;
  - b) 11 474 лв. – от продажба на издания;
  - c) 149 417 лв. – от спечелено съдебно дело срещу ФНИ;
  - d) 102 744 лв. – от проекти, в т.ч.:
    - 7 000 лв. – От ФНИ по Договор за безвъзмездна финансова помощ за финансиране на българска научна периодика в конкурс „Българска научна периодика – 2019 г.“ за реферираното научно издание „Palaeobulgarica“;
    - 20 000 лв. – От ФНИ по Договор за безвъзмездна финансова помощ за финансиране въз основа на проведен „Конкурс за проекти по програми за двустранно сътрудничество България – Русия 2018–2019“;
    - 2 928 лв. – по проект с Посолството на Франция;
    - 882 лв. – за докторанти;
    - 30 000 лв. – за постдокторанти;
    - 41 264 лв. – по проект ННП КИННПОР;
    - 670 лв. – по проект ЮГОВО.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

Основната задача на издателската дейност са периодичните издания на КМНЦ – сп. „Palaeobulgarica“ и „Кирило-Методиевски студии“, както и книги, свързани с кирило-методиевската проблематика.

През 2019 г. бяха редактирани, отпечатани и разпространени кн. 1–4/2019 на сп. „Palaeobulgarica“. Техният общ обем е 496 печатни страници. В книжките са публикувани 34 материала, от които 23 статии, 11 рецензии, персоналии и информации за конференции. В книжки 2, 3 и 4 /2019 на изданието бяха публикувани статии, основаващи се на докладите от XVI международен конгрес на славистите, 20–27 август 2018, Белград, и Международната научна конференция „Нему да бъде слава, чест и почит“, посветена на 1150-годишнината от Успението на Константин-Кирил Философ, проведена на 13–15 февруари 2019, София. Проектът на сп. „Palaeobulgarica“ за конкурса „Българска научна периодика – 2018 г.“ на ФНИ беше одобрен и със средствата бяха обезпечени дейностите

по подготовката и издаването на списанието, както и по усъвършенстването на неговия сайт. През декември 2019 г. бяха обявени резултатите от конкурса на ФНИ за следващата бюджетна година, където списанието е класирано с максимален брой точки и е субсидирано отново.

През 2019 г. списанието бе включено в Web of Science, което налага много от дейностите да бъдат съобразени с изискванията на тази библиографска и реферираща база данни. За целта бяха положени значителни усилия за усъвършенстване на сайта на списанието, като бяха направени и промени в начина на обработка и оценяване на материалите.

През 2019 г. излязоха от печат две книги от поредицата „Кирило-Методиевски студии“. Том 27 съдържа монографията на Мария Тотоманова-Панева „Книги Царства в славянската хронографска традиция“ (212 с.), а том 28 – изследването на Бойка Мирчева „Успение Кирилово в южнославянската православна традиция“ (244 с.).

През отчетната година бе публикувана и книгата на Славия Бърлиева „Surgillo-Methodiana et varia mediaevalia. Паметници на кирило-методиевската традиция“ (392 с.).

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНТО

С протокол № 74066/12.03.2012 г., одобрени от УС на БАН са два научни ad hoc съвета за процедури, свързани със ЗРАСБ със следния състав:

1. проф. д-р Славия Бърлиева – КМНЦ
2. доц. д-р Татяна Мострова – КМНЦ
3. проф. д-р Веселка Желязкова – КМНЦ
4. проф. д-р Светлина Николова – КМНЦ
5. проф. д-р Бойка Мирчева – КМНЦ
6. доц. д-р Татяна Илиева – КМНЦ
7. проф. д-р Ана Стойкова – Институт за литература
8. проф. д-р Георги Попов – КМНЦ
9. проф. д-р Климентина Иванова – КМНЦ
10. проф. д-р Ивона Карачорова – Институт за български език
11. проф. д-р Татяна Славова – СУ „Св. Климент Охридски“
12. доц. д-р Лиляна Грашева – Институт за литература

13. проф. д-р Анна-Мария Тотоманова – СУ „Св. Климент Охридски“
14. проф. дин Димо Чешмеджиев – КМНЦ
15. проф. д-р Илия Илиев – Институт за исторически изследвания
16. проф. дин Аница Данчева – Институт за исторически изследвания
17. проф. д-р Миляна Каймакамова – СУ „Св. Климент Охридски“
18. доц. д-р Ангел Николов – СУ „Св. Климент Охридски“
19. доц. д-р Георги Николов – СУ „Св. Климент Охридски“
20. чл.-кор. Аксиния Джурова – ЦСВП, СУ „Св. Климент Охридски“
21. проф. дин Петър Ангелов – СУ „Св. Климент Охридски“
22. проф. дин Казимир Попконстантинов – ВТУ „Св. Кирил и Методий“
23. чл.-кор. проф. д-р Иванка Гергова – Институт за изследване на изкуствата
24. чл.-кор. проф. д-р Светлана Куюмджиева – Институт за изследване на изкуствата
25. проф. д-р Вася Велинова – ЦСВП, СУ „Св. Климент Охридски“
26. доц. д-р Маргарита Ваклинова – Национален археологически институт с музей

Със същото решение на Управителния съвет като научни съвети за нуждите на КМНЦ са определени Научните съвети на Института за български език, Института за литература, Института за исторически изследвания, Института за изследване на изкуствата и Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Ал. Фол“.

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ЗВЕНОТО - посочете линк към сайта на звеното, където е качен правилникът.

http://www.kmnc.bg/files/PDF/Pravilnik_za_vatreshnia_trudov_red_-KMNC-BAN.pdf

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

БАН – Българската академия на науките

ВНЕК – Временна национална експертна комисия към Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката

КИНШОР – Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“ на МОН

КМНЦ – Кирило-Методиевски научен център към Българската академия на науките

КМНЦ-БАН – Кирило-Методиевски научен център към Българската академия на науките

МОН – Министерство на образованието и науката

НМ – Национален музей

НФК – Национален фонд „Култура“ на Министерството на културата

ПНЕК – Постоянна национална експертна комисия към Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката

УС – Управителен съвет

ФНИ – Фонд „Научни изследвания“ на Министерството на образованието и науката

ЦЕНТЪРА – Кирило-Методиевски научен център към Българската академия на науките